

Úkol 1: Četba odborného článku a jeho rešerše

Participace žáků očima učitelů: případová studie školy s mnohaletou zkušeností výzkumná studie

Urbanová, E. (2019). Participace žáků očima učitelů: případová studie školy s mnohaletou zkušeností. *Pedagogika*, 69(1), 37–58. Dostupné z:
<https://doi.org/10.14712/23362189.2018.1194>

1. Jaká je výzkumná otázka? Jaký byl cíl výzkumu?

Cílem studie bylo zjistit, jak učitelé vnímají participaci žáků ve škole, jaké s ní mají zkušenosti a jaké faktory ovlivnily jejich postoje k této participaci.

Autorka se zaměřila zejména na učitele školy, která má s participací dlouhodobou zkušenost, a snažila se, v závislosti na vedené rozhovory s učiteli nastínit, co může vedení školy udělat, aby učitelé participaci nevnímali jako nepříjemnou povinnost, ale jako přínosnou aktivitu.

Výzkumné otázky:

1. *Jak se podle učitelů participace žáků ve škole realizuje?* V této výzkumné otázce autorka zmiňuje důležitost pohledu učitelů na žákovskou participaci – jaký je jejich pohled.
2. *Jak učitelé vnímají participaci žáků ve své škole?* Kladné i možné negativní názory na participační aktivity žáků ve škole z pohledu vyučujících.
3. *Co podle učitelů formovalo jejich postoj k participaci žáků?* Jaké faktory ovlivňují učitelův pohled na participační činnosti.

Výzkum autorka prováděla pozorováním tří základních škol, ve své práci uvádí výsledky z jedné školy. Vzorek, jak zmiňuje autorka, je úzký, proto se jeho výsledky nedají zobecnit. To však záměrem autorky nebylo – chtěla pouze předeštěřit, jak může být téma žákovské participace vnímáno pedagogy základních škol a jaké faktory je v jejich názorech mohou ovlivňovat.

2. Jaké byly metody sběru dat? Kdo byli účastníci výzkumu (respondenti)?

Metody sběru dat:

- *Polostrukturované hloubkové rozhovory s učiteli* (1–1,5 hod. délka)
 - nejprve s úvodními otevřenými otázkami, podle jejichž odpovědí autorka konkretizovala navazující otázky

- *Studium školních dokumentů* (ŠVP, výroční zprávy)
- *Nepřímé pozorování prostředí školy* (během rozhovorů)
 - autorka rozhovory prováděla s respondenty přímo ve škole. Bylo pro ni výhodné, že mohla vidět atmosféru školy.

Účastníci (respondenti):

- 10 pedagogů z jedné základní školy v Moravskoslezském kraji (škola měla v době výzkumu téměř 670 žáků, 54 pedagogů a 18 nepedagogických pracovníků)
- Výběr respondentů zahrnoval jak pedagogy nakloněné participaci, tak pedagogy, kteří k participaci nezaujali kladné postoje a vystupovali spíše proti ní, doporučení byli prvotně oslovenými respondenty (vedením školy a koordinátorkou parlamentu). Snahou bylo postihnout oba názorové póly, které se na škole vyskytují.
Všichni respondenti měli možnost rozhovor odmítnout.
- Zastoupení v rozmanitosti z hlediska praxe, aprobací i funkcí (ředitel, zástupkyně, třídní učitelé 1. i 2. stupně)

3. Jaké jsou hlavní nálezy?

- Většina učitelů vnímá participaci žáků pozitivně, oceňují její vliv na rozvoj dovedností (aktivita, komunikace, odpovědnost).
- Úspěšné formy participace: žákovský parlament, třídnické hodiny, projekty. Naopak chybí participace v oblasti výuky nebo rozhodování společně s dospělými.
- Učitelé žákům naslouchají, ale často je demotivují nevědomky (např. odmítáním jejich nápadů), pokud chybí metodická opora nebo v participaci nevidí smysl.
- Názory učitelů formují především jejich předchozí zkušenosti – pozitivní i negativní.
- Podpora vedení školy a vzájemný respekt zvyšují ochotu učitelů participaci podporovat, i když k ní nemají osobní vztah.
- Participace může být některými učiteli odmítána z důvodů narušení výuky (absence žáků v hodinách) nebo vzrůstajícími nároky na učitelskou profesi (vnímáno jako „další inovace“)
- Překážkou může být také kulturní kontext školy a společnosti – důraz na výkon, známky, tradiční role učitele.

Autorka se v závěru věnovala shrnutí zjištěných informací, ale také možným doporučením pro lepší implementaci a podporu žákovské participace ve školách.